

Bajke iz davnine Ivane Brlić- Mažuranić- projektna nastava

Vaci, Jelena

Master's thesis / Diplomski rad

2012

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:375860>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-03**

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Svaučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Diplomski studij Hrvatskog jezika i književnosti

Jelena Vaci

Bajke iz davnine Ivane Brlić- Mažuranić- projektna nastava

Diplomski rad

Mentor: prof. dr. sc. Ana Pintarić

Osijek, 2012.

SADRŽAJ

1. Sažetak.....	1
2. Uvod.....	2
3. Ivana Brlić- Mažuranić.....	3
4. Umjetnički svijet i izraz Ivane Brlić- Mažuranić.....	3
5. Projektna nastava.....	4
5.1. Izvornost projektne metode.....	4
5.2. Aktivno učenje.....	5
5.3. Ciljevi i zadaće projektne nastave.....	10
5.4. Osnovne značajke projektne nastave.....	11
5.5. Uloga učitelja i učenika u projektnoj nastavi.....	12
5.6. Ograničenja i dosezi suvremene projektne nastave.....	15
5.7. Društveni razlozi poticanja suvremene projektne nastave.....	16
5.8. Pedagoško- psihološki razlozi poticanja suvremene projektne nastave.....	17
5.9. Etape projektne nastave.....	17
6. Bajke iz davnine Ivane Brlić- Mažuranić- projektna nastava.....	20
7. Zaključak.....	30
8. Popis literature.....	31

SAŽETAK

Riječ projekt znači razrađen način izrade čega.

U pedagojskom smislu pojam projekta prvi je upotrijebio američki pedagog Rihards.

Projektna nastava naglašava aktivno učenje, samostalno istraživanje teme koja se obrađuje pod mentorstvom nastavnika. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007., str. 39.)

Suradničko učenje je ono u kojem svaki član grupe sudjeluje u istraživanju problema i osobno pridonosi zajedničkom rezultatu skupine. Za pravilnu primjenu projektne nastave potreban je timski rad. Uloga učitelja mijenja se. Učitelj napušta ulogu sveznajućega i postaje pomagač djetetu u postizanju ciljeva.

Projektna nastava ima tri etape, a to su pripremanje, sam rad na projektu i refleksija.

Cilj ovog projekta je da se učenici što bolje upoznaju s djelima Ivane Brlić- Mažuranić. Za što bolju učinkovitost zadanog cilja koristili smo se igrama i drugim aktivnostima koja su primjerena za učenike tog uzrasta.

Ovaj projekt planiran je da se realizira u dva dijela. Jedan dio planira se realizirati u vidu terenske nastave (posjet rodnom mjestu Ivane Brlić- Mažuranić) i posjet kazališnoj predstavi (Šuma Striborova u dječjem kazalištu Branka Mihaljevića u Osijeku). Drugi dio projektne nastave obaviti će se u OŠ Laslovo (rad u školskoj knjižnici i rad u skupinama).

Ključne riječi: bajka, Priče iz davnine, Ivana Brlić- Mažuranić, projektna nastava, aktivno učenje

1. UVOD

Diplomski rad *Bajke iz davnine Ivane Brlić- Mažuranić- projektna nastava* sastoji se od dva dijela. Prvi dio obuhvaća životopis, književni kontekst u kojemu stvara Ivana te dio o projektnoj nastavi.

Teorijski dio o projektnoj nastavi obuhvaća nekoliko poglavlja, a to su: Izvornost projektne metode, Aktivno učenje, Ciljevi i zadaće projektne nastave, Osnovne značajke projektne nastave, Uloga učitelja i učenika u projektnoj nastavi, Ograničenja i dosezi suvremene projektne nastave, Društveni razlozi poticanja suvremene projektne nastave, Pedagoško-psihološki razlozi poticanja suvremene projektne nastave i Etape projektne nastave.

Drugi dio predstavlja detaljan primjer projektne nastave koja će ostati na razini teorije.

Učenici će biti podijeljeni u pet skupina. Nakon nastavnog rada za Dan škole, organizirat će se priredba za učenike, nastavnike, roditelje i ostale goste na kojoj će učenici dramski prezentirati jednu od bajki Ivane Brlić- Mažuranić (*Šuma Striborova*). Na kraju će se prikazati Power- Point prezentacija projekta te će se provesti anketno ispitivanje.

U diplomskom radu koristit će se različitom suvremenom literaturom.

2. IVANA BRLIĆ- MAŽURANIĆ

Ivana Brlić- Mažuranić rodila se u Ogulinu 18. travnja 1874. Otac joj je bio Vladimir Mažuranić, sin Ivana Mažuranića, povjesničar, odvjetnik i književnik, član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti i njezin dugogodišnji predsjednik.

Godinu dana po Ivaninu rođenju Mažuranići su se preselili u Karlovac. Boraveći u Karlovcu Ivana je kao četverogodišnja djevojčica posjetila svoj rodni Ogulin, a navratila je u nj i 1886. ostajući impresionirana slikovitom planinom Klek.

Godine 1882. obitelj Mažuranić dolazi u Zagreb. Ivana je dva razreda polazila u djevojačkoj školi u Zagrebu, dok je ostalo obrazovanje stjecala u privatnoj obuci, i to pretežno na francuskom jeziku. Učila je i njemački, ruski i engleski jezik i na svim je tim jezicima i čitala, sama pronalazeći i birajući knjige u bogatoj roditeljskoj i kasnije djedovoj knjižnici.

Godine 1892., na svoj osamnaesti rođendan, Ivana se udajom za Vatroslava Brlića, odvjetnika iz poznate obitelji Brlić iz Broda na Savi, iz Zagreba seli u Brod, gdje ostaje do 1935.

Godine 1902. započeo je njezin sustavni književni rad- u početku piše dječje pripovijetke i pjesmice. U prvih deset godina pisanja Ivana objavljuje dvije zbirke pripovijedaka i pjesama za djecu *Valjani i nevaljani* (1902.) i *Škola i praznici* (1905.) te zbirku pjesama *Slike* (1912.). 1913. objavljuje dječji roman *Čudnovate zgone šegrta Hlapića*, a 1916. zbirku bajki *Priče iz davnine*, dva najbolja i najpoznatija djela.

Godine 1931. tadašnja JAZU, danas Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, predložila ju je za Nobelovu nagradu za književnost, a taj je prijedlog ponovljen i 1937. godine.

Umrla je 21. rujna 1938. godine u Zagrebu. Pokopana je u grobnicu svoga oca u arkadama zagrebačkog groblja Mirogoj.

3. UMJETNIČKI SVIJET I IZRAZ IVANE BRLIĆ- MAŽURANIĆ

Umjetnički svijet Ivane Brlić- Mažuranić izrastao je na podlozi narodne priče i njezinih pripovjedačkih oblika i tehnika kazivanja. Taj se svijet izdvaja svojom specifičnom, izrazito slavenskom i hrvatskom atmosferom kuće i ognjišta, livada, polja i šuma, dakle pejzaža i ambijenta toliko karakterističnih za naše prostore.

Umjetnički svijet Ivane Brlić- Mažuranić ostvaren je i u harmoniji između fantastičnog i realnog, u preplitanju sna i jave, mogućeg i nemogućeg. U *Pričama iz davnine*, koje su izrazito imaginativne, pune fantastike, realno se pojavljuje kao izvjesna protuteža, s time što

je riječ o jednoj estetskoj realnosti, koja uvjerljivo podcrtava pojedine situacije i likove. I dimenzije estetskog i etičkog otkrivaju se u ovom umjetničkom svijetu u neobičnom skladu.

Umjetnički svijet Ivane Brlić- Mažuranić ispunjen je originalnim, cjelovitim, psihološki i etički izdiferenciranim likovima. Oni nikada nisu statični i jednodimenzionalni, jer se razvijaju tijekom radnje. Oni pozitivni nikada nisu lišeni mogućnosti da pogriješe, a oni negativni nisu u nemogućnosti da učine neko dobro. Originalnost svih tih likova izvire iz njihove fizičke živopisnosti, moralnih i karakternih osobina, emocionalnih ili racionalnih obilježja i sklonosti njihova bića. To su likovi koji imaju magičnu privlačnu moć, jer su u stanju osvojiti dječje srce, uzbuditi ga širokim rasponom emotivnih reakcija, nametnuti mu se svojim humanim stremljenjima, odanošću nekoj ideji, životnom vedrinom.

Ivana Brlić- Mažuranić javila se u hrvatskoj književnosti u doba moderne i svoja najbolja književna djela napisala je i objelodanila u tome razdoblju.

4. PROJEKTNA NASTAVA

4.1. IZVORNOST PROJEKTNE METODE

Potrebe novoga liberalnog građanskog društva nije mogla zadovoljiti postojeća stara intelektualistička škola i pedagogija. Zbog toga se krajem 19. stoljeća provode mnoge školske reforme nazvane pokret nove škole i reformirane pedagogije.

Školske su reforme često poticane i od praktičara nezadovoljnih postojećom školom. I pored međusobno vrlo velikih razlika, kao bitne zajedničke osobine traženih promjena navode: više učeničke slobode, aktivnosti zajedničkog rada; programiranje cjelovitijih sadržaja, fleksibilniji raspored sati; nastavu čitanja, pisanja, gramatike, kulture govora, povijesti i zemljopisa sažeti oko čitanja i pisanja.

Ti vrlo različiti pokreti okupili su se i institucionalizirali kao Pokret progresivne pedagogije. Temelj navedenog pokreta je učenje radom, na osnovi svrhovite aktivnosti učenika, prema njihovim interesima i sposobnostima. Rad se odvija u samostalnim grupama, no budući da najčešće nije unaprijed planiran, često se pretvara u rad radi puke zaposlenosti.

Budući da je Pokret progresivne pedagogije bio vrlo različit, širok i šarolik, te nije imao vlastite originalne teorije, kao najbližu prihvatio je teoriju pedagogije pragmatizma. Time je ostvarena obostrana korist, progresivni školski pokret dobio je teorijski okvir, a pedagogija pragmatizma mogućnost široke praktične školske primjene.

Temeljna je postavka pedagogije pragmatizma nepostojanje bilo kakvog vanjskog, društvenog cilja odgoja. Odgojno je vrijedno samo ono znanje koje je stečeno vlastitim iskustvom, zbog vlastitoga interesa koje obogaćuje i stvara novo iskustvo koje postaje instrument za daljnje odgojne aktivnosti.

Dewey razlikuje četiri temeljna urođena dječja nagona:

1. društveni (socijalni) nagon, potreba za govorom, komunikacijom i druženjem
2. nagon za građenjem, konstruiranjem ili radom
3. umjetnički nagon ili potreba za izražavanjem
4. želja za istraživanjem

U pedagojskom smislu pojam projekata prvi je upotrijebio američki pedagog Rihards. Prema njegovoj su zamisli učenici u radionicama izrađivali predmete prema nacrtima ili projektima. Projekt je morao sadržavati cjelovit zadatak u kojem je predviđen radni proces. Na temelju njega učenici su izrađivali operativne projekte koji su bili usmjereni na rješavanje preuzetoga zadatka.

Cjelovitiju teoriju projektne metode izložio je Kilpatrick u knjizi *The Project Method*. Umjesto sustavnoga stjecanja znanja obradom nastavnih sadržaja po nastavnim predmetima, učenici prema svojim interesima i sklonostima biraju društveni problem koji zatim istražuju u grupama. Za svaki se problem izrađuje projekt, prema kojem svaki član ili podgrupa istražuju dio problema. Rad se temelji na proučavanju literature, prikupljanju podataka s terena, provođenju pokusa i sustavna promatranja.

4.2. AKTIVNO UČENJE

Projektna nastava je nastava u kojoj učenici u grupama, uz podršku nastavnika, zajednički definiraju problem, istražuju ga i na kraju o njemu izvještavaju.

Projektna nastava ili samostalna istraživanja temelje se na učenju iz osobnog iskustva. Postoji velika razlika između tzv. akademskog učenja i učenja iz osobnog iskustva. U našim školama uobičajeno je da se učenje iz iskustva najčešće ostvaruje u eksperimentima, laboratorijskim vježbama, studijama slučaja, igrama uloga, a rjeđe u radu na projektima. Svi ti oblici nastave polaze od pretpostavke da je iskustveno učenje nužan dio procesa da se učenike osposobi za prenošenje naučenog u stvarni život i njihov budući posao.

Knowles navodi glavne pretpostavke na kojima se temelji iskustveno učenje:

- ljudska bića imaju prirodni potencijal za učenje,
- učenje dobiva na značaju kad učenik prepozna osobnu svrhu sadržaja,

- najznačajnije je učenje kroz osobno iskustvo,
- učenje je olakšano ako učenik odgovorno sudjeluje u procesu učenja,
- samopotaknuto učenje koje zaokuplja osobu emocionalno i intelektualno je sveobuhvatno i trajno,
- kreativnost u učenju se najbolje potiče ako je samokritičnost i samovrednovanje od primarnog, a vrednovanje iz perspektive drugih od sekundarne važnosti,
- u modernom društvu društveno najkorisniji su proces učenja, stalna otvorenost novim iskustvima i uključenost u procese promjene.

Uspoređujući klasično akademsko učenje s iskustvenim utvrđeno je da se učenjem kroz vlastito iskustvo u većoj mjeri postiže:

- svjesnost o cilju i predmetu učenja,
- razvijanje profesionalne kompetencije za rješavanje problema,
- osposobljavanje za odlučivanje i primjenu rješenja,
- podizanje socijalne odgovornosti kroz rad u konkretnom društvenom kontekstu.

Samostalna istraživanja ili projekti pogodna su metoda za poticanje iskustvenog učenja iz više razloga:

- učinkovita su za uvježbavanje u istraživanju i potiču učenje kroz otkrivanje,
- razvijaju kognitivne vještine višeg reda, kao što su analiza, sinteza i evaluacija,
- čini učenike odgovornima za učenje,
- povećavaju motivaciju,
- unapređuju neke vještine primjenjive u svakodnevnom životu i budućem poslu,
- omogućuju drugačiji način praćenja napretka učenika/ studenta.

Projektna nastava naglašava aktivno učenje, samostalno istraživanje teme koja se obrađuje pod mentorstvom nastavnika. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007., str. 39.) Učenje je relativno trajna specifična promjena individue ugrađena u njeno ponašanje, nastala pod utjecajem prethodne aktivnosti. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007., str. 39.) Linhart određuje učenje kao aktivnost kojom organizam mijenja svoje ponašanje pod utjecajem vanjskih uvjeta, ali i rezultata vlastite aktivnosti kako bi se uklonilo stanje početne neizvjesnosti. Učenje možemo odrediti i kao samostalnu aktivnost učenika kojom se usvajaju znanja, razvijaju vještine i formiraju navike. Učenje predstavlja i aktivan proces koji izrasta iz sučeljavanja pojedinca i njegove okoline. Temeljni oblik sučeljavanja čovjeka i svijeta jest aktivnost, djelovanje, rad. Proces aktivnoga sučeljavanja sa svijetom uklopljen je u društvene odnose, u "interakciju" obje strane, predmeti i društveni odnosi tvore nerazdvojive pretpostavke za razvitak i širenje ljudske kompetencije i osobnoga identiteta. Organizirano učenje i poučavanje treba uvažavati

i poticati taj aktivni karakter učenja te prema tome oblikovati uvjete učenja. Samo tako školsko će učenje nadići mehaničku razinu i izgubiti svoj nametnuti karakter. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007., str. 39.) Stečeni sklopovi znanja postat će integrativni dio ličnosti.

Kyriacou navodi kako aktivno učenje uključuje aktivnosti u kojima se učenicima omogućuje visok stupanj samostalnosti i nadzora nad organizacijom, tijekom i smjerom aktivnosti. Takve aktivnosti najčešće obuhvaćaju rješavanje problema i istraživački rad, a mogu se individualizirati (npr. prošireno istraživanje ili projekt) ili proširiti u suradnju (npr. u raspravi, demonstraciji ili suradničkom projektu).

Brojne su pedagoške koristi aktivnoga učenja:

- takve su aktivnosti intelektualno poticajne, a time i djelotvorne u održavanju motivacije i zanimanja za aktivnost učenika
- takve aktivnosti pomažu u razvoju brojnih sposobnosti učenja potrebnih za organizaciju aktivnosti te interakcijskih i komunikacijskih sposobnosti u suradničkim aktivnostima
- te aktivnosti učenici prihvaćaju jer omogućuju napredak i potiču pozitivan odnos učenika prema sebi kao učeniku i pozitivan odnos prema predmetu
- suradničke aktivnosti omogućuju bolji uvid u tijek aktivnosti učenja jer učenici prate rad svojih kolega i zajednički slijede i raspravljaju o postupcima i strategijama (Munjiza, Peko, Sablić, 2007., str. 39.)

Aktivno učenje važno je za poticanje motivacije za učenjem povezujući otvoreni i problemski pristup s osobnom prirodnom radoznalošću i istraživačkim duhom. Dijete u školu dolazi s prirodnom radoznalošću, ali škola još uvijek nedovoljno prilagođena potrebama djeteta i duhu humanističke psihologije i, općenito, znanstveno provjerenim postupcima ljudskoga razvoja, takvu radoznalost gasi i time ne vrši temeljnu ulogu oslobađanja ljudskih potencijala.

Poticanje motivacije u učenika pristupom koji je usmjeren njemu nužno je. Učenje je cjeloživotni proces te je neophodno poticanje same navike i djetetove potrebe za učenjem. Jedino s tim navikama dijete će se moći prilagođavati onim zanimanjima koja se zahtijevaju od pojedinca kako bi zadovoljio suvremeno tržište rada.

Uz učenje otkrivanjem, koje se temelji na vlastitoj aktivnosti, a polazi od uočavanja i određivanja problema, traganja za putem u rješavanju kao i samog rješavanja problema te izvođenja zaključaka, prisutno je i učenje uz vođenje (učiteljevu pomoć), tj. poučavanje (Munjiza, Peko, Sablić, 2007., str. 40.)

Poučavanje kao organizirana primjena nastavnih metoda poima se kao prilagođavanje "vanjskih" uvjeta "unutarnjim", na vlastitoj aktivnosti zasnovanim procesima učenikova

učenja poučavanjem se vanjski uvjeti tako prilagođavaju da se uvažavanjem dane polazne situacije dostiže željeni cilj. Poučavanje je skraćeni proces učenja koje nije utemeljeno na vlastitom iskustvu, nego se koriste iskustva drugih. Ono predstavlja neposrednu pedagošku pomoć učenicima pri stjecanju znanja, razvijanju sposobnosti i oblikovanju stavova. I tijekom učenja pomoću vođenja zahtijeva se aktivnost učenika. Metode poučavanja prilagođavaju vanjske uvjete unutarnjim procesima učenja, pri čemu se ovi posljednji poimaju kao aktivni procesi. U aktivnom učenju posebno je važna primjena znanja.

Tri usko povezane struje poučavanja moraju se odvijati istodobno. To su: aktivna baza znanja, primjena strategija i pozitivna dispozicija. Promicanje aktivnosti baze znanja podrazumijeva učeničko uviđanje povezanosti između ideja i pojmova. Strategiju za primjenu znanja čine promišljeni misaoni procesi koji služe usmjeravanju rada prema ciljevima. Sve strategije imaju neke zajedničke činitelje, a to su: određivanje problema, razmatranje alternativnih rješenja, planiranje unaprijed, praćenje napretka i procjena napretka. Navedeno se ugrađuje u nastavne strategije. Nastavne strategije uključuju metode i postupke, odnosno načine omogućavanja aktivnosti učenika u ostvarivanju ciljeva odgoja i obrazovanja, pa predstavljaju osnovu nastavnog procesa. U nastavnom procesu posebno je važna uporaba nastavnih strategija koje potiču aktivno učenje. Aktivno učenje je i pristup učenju koji potiče propitivanje i otkrivanje.

Suradničko je učenje ono u kojem svaki član grupe sudjeluje u istraživanju problema i osobno pridonosi zajedničkom rezultatu skupine. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007., str. 41.) Javlja se kad učenici rade zajedno, u parovima ili grupama, da bi rasvijetlili neki zajednički problem, istražili zajedničku temu ili nadogradili uzajamne spoznaje radi stvaranja novih ideja, kombinacija ili jedinstvenih inovacija. Suradničko učenje može uključivati razgovor u paru o nečem što je spomenuto na predavanju, formuliranje pitanja, sažimanje predavanja, pronalaženje originalnih rješenja, dugoročniji rad na zajedničkom istraživanju ili potporu pri rješavanju nekih problema. Suradničko učenje predstavlja zajednički rad učenika radi postizanja zajedničkih obrazovnih postignuća. Svaki učenik može postići svoj obrazovni cilj samo ako i cijela skupina postigne svoj. Zajednički grupni cilj motivira učenike da pomažu jedni drugima jer njegovo ostvarenje ovisi o udjelu svakoga člana.

Osnovu suradničkog učenja u grupnom radu čine:

- različitost razvojnih razina i znanja učenika, što omogućava plodnu razmjenu među njima;
- razlike koje dovode do socijalno kognitivnog konflikta, tj. do sukoba ideja čiji su nositelji različite ličnosti. Takav socijalno- kognitivni konflikt ima svoje prednosti u

odnosu na konflikt između nastavnika i učenika u kojem autoritet nastavnika može predstavljati smetnju slobodnomu razmišljanju;

- maksimalna motivacija za sudjelovanje u procesu učenja;
- razlike u gledištima koje ukazuju na složenost i višedimenzionalnost pojave;
- sukob ideja, koji je osnova dijaloga, rasprave, i na taj način omogućava formiranje intelektualnih i komunikacijskih sposobnosti. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007., str. 42.)

Istraživanja pokazuju da grupe uspješne u ostvarenju zajedničkih ciljeva imaju mnogo međusobnih interakcija. Članovi nastoje mnogo toga jedni drugima objasniti, a zajednički cilj ohrabruje članove u traženju i pružanju pomoći.

Osnovni čimbenici neophodni da bi neka aktivnost bila suradnička su: pozitivna međuovisnost (percepcija o našoj povezanosti s drugima tako da ne možemo uspjeti ako oni ne uspiju), pojedinačna odgovornost (postignuće svakog pojedinca se procjenjuje, a rezultat procjene njegovo je osobno postignuće), poticajna interakcija licem u lice (članovi grupe potiču jedni druge međusobnom pomoći, potporom ili pohvalom), socijalne vještine (interpersonalne i vještine rada u maloj grupi: komunikacijske vještine, vještine rješavanja sukoba), grupno procesiranje (grupe raspravljaju o djelotvornosti svoga rada u svakoj etapi). Osobitost timskog rada pri ostvarenju postavljenoga cilja jest u tome da učenici podijele uloge i preuzimaju odgovornost za vlastiti ostvaren dio i uspješnost suradnje cijelog tima u predviđenim aktivnostima. Primjer su takvog suradničkog timskog rada sportski timovi. Da bi grupa riješila problem, sudionici podijele uloge. Ponekad nastavnik može podijeliti uloge, što ovisi o cilju koji se želi postići. Važno je da svaki učenik obavlja određene aktivnosti i ujedno uči. Dakle, svaki učenik mora surađivati s ostalim članovima tima i odgovarati za svoj dio obavljenih aktivnosti te pratiti ostvarenje aktivnosti ostalih članova tima.

Timski rad znači surađivati pridržavajući se pravila, te se usredotočiti na rješavanje problema. Rad u timu uključuje upućenost učenika jedne na druge, pružanje međusobne podrške u učenju. Timski rad zahtijeva konstruktivan rad koji vodi cilju, te otklanjanje svih smetnji koje postoje unutar grupe. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007., str. 42.) Valja promišljati o postavljanju pravila i sankcija zbog kojih učenici snose odgovornost.

Suradničkim učenjem postižemo: bolji uspjeh i produljeno upamćivanje, češće razmišljanje višega reda, dublje razumijevanje i kritičko mišljenje, koncentriraniji rad u razredu i manje nediscipline, veću motiviranost za učenje, veću sposobnost promatranja situacije iz tuđe perspektive, pozitivniji, tolerantniji, prijateljskiji odnos s vršnjacima bez obzira na etničku ili spolnu pripadnost, veću društvenu podršku, bolju prilagodbu i psihološko zdravlje, pozitivniji odnos prema samome sebi, veće društvene kompetencije, pozitivnije stavove prema

predmetima, učenju i školi, pozitivniji odnos prema učiteljima, ravnateljima i ostalom školskom osoblju. Raznoliki i pozitivni ishodi koji proizlaze iz suradničkih strategija, potaknuli su i niz istraživanja suradničkog učenja usredotočenih na sprječavanje niza društvenih problema poput delinkvencije, uporabe droga, maloljetničkog školskog nasilja, rasizma, seksizma, isključivanja tjelesno oštećenih, egocentrizma, manjka društvenih vještina, otuđivanja i usamljenosti, niskoga samopouzdanja itd.

Projektna nastava omogućuje socijalno i interkulturalno učenje te interdisciplinarno mišljenje. Za pravilnu primjenu te nastave potreban je suradnički timski rad. Učenici samostalno ili u grupama uče, dolaze do novih znanja, preispituju postavljene ciljeve te biraju i strategije kojima će ga i ostvarivati. Projektna nastava zahtijeva i proširenje kao i preobrazbu izvanškolskoga prostora iskustva. Podržava se nastava usmjerena prema učeniku u kojoj je učenik aktivan subjekt nastavnih aktivnosti. U njoj se polazi od interesa, predznanja učenika i na njima se grade ostale aktivnosti. Učenici istražuju određeni projekt pa je projektna nastava ujedno i istraživačka nastava. Istraživački rad prelazi granice bilo koje nastave i približava se znanstvenoistraživačkomu radu.

4.3. CILJEVI I ZADAĆE PROJEKTNE NASTAVE

Ciljevi su nastave odgoj i obrazovanje njenih sudionika, a ostvaruju se organiziranim učenjem. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007., str. 46.)

Ciljevi projektne nastave mogu biti opći i specifični (konkretni). Specifični ciljevi ovise o posebnostima izabrane projektne teme.

Opći ciljevi projektne nastave su :

- stjecanje znanja i realna mogućnost primjene tog znanja u stvarnom životu;
- razvijanje sposobnosti snalaženja u različitim situacijama;
- razvijanje interesa za istraživanje i istraživački pristup učenju za znanost;
- razvoj interesa za umjetnost, kulturu, demokraciju;
- razvijanje pozitivnoga odnosa prema radu i vrijednostima rada;
- razvijanje stvaralačkog učenja i primjena stečenih znanja u praktičnom radu;
- razvoj vještina komunikacije, razvoj ekološke svijesti;
- razvoj tolerancije i poštivanje ljudskih prava;
- samoorganiziranost i samoodgovornost;
- razvoj odgovornosti za zajednička postignuća;
- razvoj sposobnosti ocjene i objektivne procjene nekog rada;

- prihvaćanje objektivne procjene drugih;
- ostvarenje konkretnih proizvoda: proizvodi mogu biti osjetilno dohvatljivi (serija fotografija, kazališna predstava, izložba, brošure), a mogući su i "unutarnji proizvodi" poput promjene stava prema strancima ili invalidima. (Munjiza, Peko , Sablić, 2007., str. 46.-47.)

Neki autori govore o projektu kao metodi. Metoda znači cilj, hod, kretanje, putovanje k cilju, te predstavlja smišljene načine poticanja procesa učenja. Maleš navodi da su primarni ciljevi projekta kao metode rada u školi:

- učiti i djelovati autonomno
- prepoznavati i razvijati osobne sposobnosti i potrebe
- razvijanje spremnosti djelovanja i prihvaćanje odgovornosti
- prepoznavati i strukturirati probleme te razvijati strategije za njihovo rješavanje
- razvijati sposobnost komunikacije i suradnje te prevladavanja konflikata
- utjecati na uspostavljanje organizacijskih veza.

4.4. OSNOVNE ZNAČAJKE PROJEKTNE NASTAVE

Interesi učenika su polazišta i osnova daljnjeg učenja. Učenici biraju temu projekta. Potrebno je umijeće nastavnika da motivira učenike za područja koja treba istražiti. Nastavnik zajedno s učenicom treba tragati za odgovarajućom temom.

Samostalna organiziranost i osobna odgovornost važne su značajke projektne nastave. Učenici trebaju odrediti cilj, načine i metode učenja. Kad postoji međusobna ovisnost unutar skupine radi ostvarenja zajedničkog cilja, tada postoji i pojedinačna odgovornost za vlastiti uspjeh kao i uspjeh cijele grupe, što je posebno motivirajuće. Učenici uviđaju da su potrebni jedni drugima i razvijaju pozitivnu međuovisnost. Nastavnici uspostavljaju pozitivnu međuovisnost pomaganjem u određenju međusobnih ciljeva, a to su: učiti i paziti da svi članovi grupe uče.

Etapno ciljno planiranje je proces bez kojega nema uspješne projektne nastave. U etapi planiranja grupa donosi odluke i određuje tko će što raditi, s kim, kojim će se sredstvima služiti, s kim će se dogovarati, odnosno sve potrebno za ostvarenje postavljenog cilja.

Socijalno učenje je i sadržaj i cilj učenja o projektnoj nastavi. Učenici poboljšavaju učenje uzajamnom pomaganjem, razmjenjivanjem i poticanjem iskustava učenja. Radom na jednoj temi neophodno je ostvariti interakciju, komunikaciju, koordinaciju, pratiti kritike i nadzirati.

Interdisciplinarnost i integrativnost je neupitna. Omogućava se cjelovit način poimanja, što nadilazi granice jednoga predmeta. Integrativnim se učenjem povezuje kognitivno, socijalno i moralno učenje.

Uloga učitelja i učenika mijenja se i više nije u prvom planu stručna mjerodavnost učitelja. Učitelj napušta ulogu sveznajućega, savjetujući i pomažući kako bi učenik postigao cilj osobnim samostalnim radom.

Predstavljanje rezultata projekta bitan je dio ove nastave. Po završetku rada neophodno je predstaviti rezultate. Rezultati projekta predstavljaju se svomu razredu, ostalim razredima, cijeloj školi pa i široj javnosti, što ovisi o izboru teme. U grupi ili samostalno, učenici vrjednuju svoj rad i uradak.

Refleksija koja je obvezna na kraju, dio je nastave kada učenici detaljno analiziraju svoj rad ukazujući na dobre i loše trenutke u njemu. Učenici uče iz počinjenih grešaka i osobnoga uspjeha.

4.5. ULOGA UČITELJA I UČENIKA U PROJEKTNOJ NASTAVI

Projektnom nastavom ostvarujemo izuzetno važne obrazovne ciljeve. Obrazovni ciljevi su aktivnosti kojima nastavnici učenicima olakšavaju učenje, a koje, kad započnu, oni mogu provesti uz malo ili nimalo nastavnikova sudjelovanja. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007., str. 55.) To su projekti, rješavanje problema. U tim aktivnostima nastavnik prati učenički rad i pomaže učenicima prema potrebi. Učenici samostalno istražuju odabranu temu suradničkim učenjem, donoseći niz važnih odluka kako bi postigli osnovne rezultate. Uloga učitelja i učenika mijenja se. Učitelj napušta ulogu sveznajućega i postaje pomagač djetetu u postizanju ciljeva samostalnim i suradničkim radom. Nastavnik mora imati dobro razvijene komunikacijske i suradničke vještine da bi ih mogao razvijati i kod učenika, te pratiti i uključivati se u rad grupa ako je to potrebno.

Prije nego se sastanu, učitelji i učenici moraju razmisliti o temi. Učitelji i učenici moraju imati neke zajedničke osnove, kao što je čitanje istog materijala. Na koncu, moraju odrediti veličinu skupine i fizičko okruženje, odnosno raspored stolica, kako bi olakšali raspravu.

Tijekom prvog susreta, potrebno je odrediti ulogu učitelja s obzirom na to koliko će i kada sudjelovati. Isto vrijedi i za ulogu učenika. Oblikovanje susreta zahtijeva sposobnost odlučivanja učitelja o trenutku intervencije, te ponekad davanja uputa vezanih za digresije, stanke, faktografske greške te logičke pogreške. Nakon susreta, trebali bi napraviti bilješke o neočekivanim idejama i poteškoćama koje su se pojavile.

Projektna se nastava oslanja na suradničko učenje, suradnju sa stručnjacima kojima se učenici mogu obratiti, a koji u svom poslu koriste znanja koja su važna samim učenicima. Učenici i nastavnici planiraju istraživanje kako bi ga povezali s prethodnim znanjima.

Uloga učitelja postaje:

- utvrđivanje prethodnih znanja i iskustava koja djeca imaju o sadržajima koje će učiti ili su potrebna za usvajanje novih znanja;
- povezivanje novih znanja sa životnim, izvanškolskim iskustvima i saznanjima djeteta;
- povezivanje novoga znanja s prethodnim znanjima iz različitih predmeta;
- mentalna priprema učenika za novo gradivo tako što se na početku bave problemom čije ih razmatranje uvodi u središnju temu;
- predočavanje strategije pristupa i rješavanja problema;
- poticanje učenika u postavljanju pitanja o svemu što im nije jasno ili je nejasno tijekom rada na projektu;
- poticati suradnju u grupi;
- razvijanje samokritičnosti učenika u procjenjivanju svojih i postignuća drugih članova grupe. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007., str. 56.)

Mentorska uloga nastavnika naglašenija je u nižim razredima osnovne škole. Smanjuje se što je dob učenika veća. Nastavnici i učenici kontinuirano prate tijek rada i rezultate. Naglašena je aktivna uloga učenika i u planiranju i u predstavljanju rezultata istraživanja.

Kako bi rad u projektnoj nastavi bio uspješan, nužno je da učenici imaju razvijene komunikacijske i socijalne vještine: govorenje, slušanje, postavljanje pitanja, poštivanje ravnopravnog sudjelovanja, ustrajnost u radu, davanje emocionalne potpore, zastupanje vlastitih stavova i potreba, rješavanje sukoba. Vještine koje su nužne za suradničko učenje, razvijaju se samim suradničkim učenjem. Nastavnik mora pratiti etapna postignuća i kontinuirano pomagati grupama. Društveno- emocionalni nedostaci mogu biti nesudjelovanja nekih učenika. Sudjelovanje se može poboljšati raznim tehnikama te povećanjem kompetencije u određenom predmetu. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007., str. 56.) Ne povrijediti učenika može se postići izbjegavanjem neprijateljskog ponašanja te osobnih napada nastavnika i drugih učenika.

Nužno je razvijati drukčije kriterije ocjenjivanja u projektnoj nastavi. Vrlo je teško ocjenjivati njene rezultate. Prvo zato što od onoga koji procjenjuje zahtijeva uporabu istih standarda za vrlo široku skalu različitih projekata. Neslaganja su autora i oko toga tko treba ocjenjivati rad: mentor koji je rad pratio i nadzirao ili neka druga nepristrana osoba. Ocjena ovisi o tome što mislimo da treba ocjenjivati i koji su elementi ocjene.

Poželjno je da učenici samostalno vrjednuju svoj rad. Posao nastavnika je i omogućiti svakom učeniku prepoznati se dobrim u nekom području i to bilo putem postignuća ili društvenoga priznanja.

Poželjno je kontinuirano provoditi evidenciju učeničkog rada i pri tome vrjednovati trud i uspjeh u zadaćama koje obavljaju. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007., str. 57.) Samoprocjenom i grupnim prihvaćanjem smanjio bi se stres, omogućilo učenicima realniji uvid u postignuće. Vrjednovanjem zalaganja i uspjeha u obavljenim zadaćama, utvrđivala bi se inicijativa i poticala kreativnost. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007., str. 57.) Rezultati istraživanja suradničkog učenja u kojima je pojedinac bio nagrađivan ovisno o uspjehu grupe, ukazuju na sljedeće pojave: odnosi međusobne ovisnosti u kojima je suradnja nagrađena vode do jake motivacije kako bi se uspješno obavio zadatak, grupni rad značajno razvija prijateljstvo među članovima grupe, suradnja razvija visokoučinkovit komunikacijski proces koji potiče generiranje ideja i veći uzajamni utjecaj. Time bi se vjerojatno poticalo učenikovo objektivnije prosuđivanje ostvarenih ciljeva. Vrjednovanje i predstavlja ocjenjivanje koje uzima u obzir uvjete u kojima su postignuti određeni rezultati. Učenike trebamo osposobljavati za kontinuirano vrjednovanje.

Nastavnik kvalitetne škole potruditi će se poučiti učenike kako ocjenjivati vlastiti rad, a oni će to činiti samostalno. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007., str. 57.) Ako se početni rad poslije ocjeni kvalitetnim, učenici bi uložili još malo dodatnoga napora kako bi vidjeli može li se njihov rad još poboljšati. Kada nastavnici uspješno vode i nadgledaju projekt, učenici su visoko motivirani, aktivno su uključeni i polučuju visoke rezultate rada i zadovoljstva.

Radom na projektu omogućujemo učenicima da postanu svjesni vlastitih mogućnosti djelovanja. Dakle, učenici razvijaju nove kompetencije: slušaju, argumentiraju, mijenjaju svoje mišljenje uslijed bolje argumentacije suradnika, sigurno i samopouzdanost nastupaju, predstavljaju sebe, vode intervju, razvijaju osobnu inicijativnost. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007., str. 58.)

4.6. OGRANIČENJA I DOSEZI SUVREMENE PROJEKTNE NASTAVE

Postoje ograničavajući čimbenici u našim školama kada je riječ o ostvarivanju projektne nastave. Ograničavajući čimbenici su nastavni plan i program, raspored sati, učitelji koji nisu u stalnoj izobrazbi, prostor itd.

U našem školskom dnevnom rasporedu nastavni se predmeti smjenjuju u trajanju 45 minuta, s izuzetkom dvosata. To predstavlja ograničenje projektnoj nastavi. Bilo bi poželjno odrediti posebno vrijeme za ostvarenje projektne nastave i ako odvajamo dovoljno vremena za predstavljanje projekata, pokazujemo djeci da uvažavamo taj način rada. Provedba projekata može biti različita, što ovisi o ciljevima koje namjeravamo postići. Provedba projekta može trajati od jednog dana do nekoliko mjeseci. Nastavnik je suradnik u radu na projektu. Bitno je da je tema na kojoj se radi važna i zanimljiva i učenicima i učitelju.

Dijelovi projekta koji zahtijevaju terenski rad (posjete nekim ustanovama, intervjui), trebaju se ostvarivati u slobodno vrijeme. Ponekad je potrebno i materijalno ulaganje (fotokopiranje, snimanje, putovanje). Navedeno može predstavljati teškoću u ostvarenju projektne nastave. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007. str. 58.)

Projektna nastava od učenika zahtijeva samostalnost, inicijativnost, odgovornost, spremnost donošenja odluka, razvijanje viših misaonih procesa.

Učenicima treba objasniti koja će znanja i sposobnosti stjecati u projektnoj nastavi i što ona znači u današnjem svijetu rada te koji se ciljevi ostvaruju u odnosu na postojeći nastavni plan i program. Učenici bi trebali biti pripremljeni za suradnički rad. Učitelj mora učenike detaljnije upoznati i s metodama i oblicima učenja koji se zahtijevaju u projektnoj nastavi. Način ocjenjivanja učenika u projektnoj je nastavi potpuniji i informativniji, jer se zahtijeva složena kombinacija raznih viših mentalnih sposobnosti, znanja i umijeća.

Kada učenici predstave rezultate projekta, važno ih je pohvaliti i motivirati za daljnji novi rad. Praćenje takvog rada, kao i njegovo ocjenjivanje, zahtjevnije je i potrebno je više vremena od klasičnog ocjenjivanja školskog znanja. Za praćenje i ocjenjivanje u projektnoj nastavi nastavnici bi se trebali posebno osposobiti. Nakon svakog projekta učenicima treba predah. (Munjiza, Peko, sablić, 2007., str. 59.)

Umor koji se javlja u učitelja i učenika ako se neka tema dugo istražuje te neki prekidi u provedbi projekta, loše utječu na samo ostvarenje projekta. Svaki je povratak radu nakon stanke mukotrpan. Na samom početku školske godine, učitelj bi tijekom planiranja nastave trebao razmisliti o projektima koje želi provesti i vremenu potrebnom za njihovu realizaciju.

Projektna nastava omogućava učenicima primjenu stečenih znanja, što naša škola rijetko omogućava. Interdisciplinarnost i integrativnost su i prednost i ograničenje te nastave.

U razrednim projektima može sudjelovati i više nastavnika, što zahtijeva i njihovo timsko dogovaranje. Ako prvi put radimo projekt s učenicima, posebno je važno upoznati učenike s tom vrstom nastave. Učenik preuzima odgovornost za svoje učenje u projektnoj nastavi. Postaje samostalan jer zna kako se uči i komunicira, uči upravljati svojim procesom učenja, rada i to kontrolirati, što je izuzetno važno za stjecanje znanja na višim razinama i za primjenu stečenih znanja u stvarnom životu.

Tijekom učenja i poučavanja učenici se moraju naučiti nositi i s tjeskobom ili osjećajem nemoći. Moraju se naučiti nositi i s tim stanjima i raspoloženjima ako žele postati djelotvorni u učenju.

4.7. DRUŠTVENI RAZLOZI POTICANJA SUVREMENE PROJEKTNE NASTAVE

Suvremena nastava i škola trebala bi biti funkcionalnija po svom ustrojstvu i funkcioniranju. Vrijeme se između onoga što se uči u nastavi i njegove primjene u životu sve više skraćuje. Učenici nemaju vremena ponavljati naučeno, a ni za neku posebnu pripremu za bolje snalaženje u životnim situacijama. Od učenika se zahtijeva ne samo znati, već znati primijeniti. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007., str. 60.)

U nizu europskih zemalja projektna nastava uključena je u nastavni plan. Dok se u SAD-u već desetljećima ostvaruje projektna nastava, u Njemačkoj se uvodi sedamdesetih godina. Godine 1986. projektna je nastava prisutna i u austrijskoj školi.

Handy naglašava da će školovanje učiniti učenje sličnim radu. Ono će biti utemeljeno na stvarnim problemima koje treba riješiti ili stvarnim zadacima koje treba izvršiti, a radit će se u grupama mješovite dobi i različitih sposobnosti od kojih će svaka biti korisna. U takvoj školi, ne samo što će ljudi više učiti, jer će vidjeti smisao i svrhu onoga što rade, već će im takva škola dati i bolju sliku svijeta u koji će kasnije ući.

Škole učenicima moraju omogućiti djelovanje u projektnom radu kako im kasnije i same radne situacije ne bi bile strane. Poslodavci zahtijevaju samostalan i timski rad, izbor metoda i puteva za postizanje ciljeva. Projektna nastava pruža učenicima mogućnost pripreme za te zahtjeve.

Poželjno je da svatko nakon završene škole zna čitati, pisati, poznaje pravopis i razumije osnove matematike, povijesti, geografije, fizikalnih znanosti, glazbe i puno, puno više toga. Zbog neprekidnih promjena u društvu još je i važnije da svatko iz škole izađe sa sposobnošću

samostalnog djelovanja, samostalnog učenja i samostalnog upravljanja vlastitom budućnošću. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007., str. 62.)

4.8. PEDAGOŠKO- PSIHOLOŠKI RAZLOZI POTICANJA SUVREMENE PROJEKTNE NASTAVE

Premda djeca izgledaju kao prilagodljivi učenici, ispitivanja pokazuju da oni imaju velikih teškoća pri prijenosu znanja iz jednog okruženja u drugo. Potrebni su novi pristupi ako želimo izgraditi bolje razumijevanje onoga što podrazumijeva iskorištavanje znanja. Samo korištenje znanja uključuje lančani proces. Karike toga procesa su:

- stjecanje znanja ili početno učenje
- uviđanje važnosti znanja
- posjedovanje kontekstualnoga znanja
- uvjerenost u uspjeh i posjedovanje dobre sposobnosti samoregulacije

Ako se i jedna karika lanca prekine, neće ni doći do primjene znanja. U projektnoj nastavi grupa učenika ima upravo zajednički cilj, a taj je zajednički istražiti neku temu. Zajednički rad učenika, za razliku od međusobnog natjecanja, može smanjiti međustudentske i međugrupne predrasude i neprijateljstva.

Aktivnosti učenika ne pridonose samo boljoj kvaliteti znanja koja će učenik steći, nego postoje brojne prilagodbe funkcija koje se mogu ostvariti tim pristupom.

Učenici među sobom podijele posao, pomažu jedni drugima te hvale ili kritiziraju rad i doprinos drugih. Projektna nastava uključuje raznovrsnost, tj. tema se može istraživati na različite načine, koristiti se mogu različiti izvori, različiti instrumenti i različito se mogu prezentirati rezultati. U radu svi učenici rade na temi. Svako je dijete važno u skupini. Svaki učenik može doživjeti uspjeh. U projektnoj nastavi svaki je učenik aktivan. Svako dijete može biti ponosno što je rad njegove skupine predstavljen pred razredom, roditeljima ili školom. To može biti jedan korak k samoaktualiziranoj ličnosti. Učenik koji sebe doživljava kao dobrog učenika bit će ponosan, što će imati pozitivne posljedice na njegovu prilagodbu. Jasno je kako je izuzetno važno omogućiti svakomu učeniku da se vidi uspješnim na nekom području.

4.9. ETAPE PROJEKTNE NASTAVE

Etape projektne nastave i projektne metode se razlikuju. U projektnoj metodi prvi se dio, koji obuhvaća izbor teme, posebno izdvaja. (Munjiza, Peko, Sablić, 2007., str. 49.) Nakon

odabrane teme govori se o trodijelnoj strukturi projektne nastave. Projektna nastava ima tri etape, a to su pripremanje, sam rad na projektu i refleksija.

1. Pripremanje projekta odnosi se na pronalaženje teme, formuliranje cilja i planiranje projektnog rada.

a) Pronalaženje teme jedan je od najvažnijih dijelova projektne nastave. Neka nam se tema može nametnuti svojom aktualnošću ili ćemo do nje doći dogovorom. Nastavnik također promišlja o temi i pomaže u njenom izboru. Postupak pri pronalaženju teme projekta je sljedeći: svatko treba reći koje su njemu osobno ideje projekta na umu. Često se u toj etapi javlja oluja ideja. Oluja ideja je aktivnost slobodnog generiranja mnogih ideja o nekoj temi, u početku lišenih kritičke suzdržljivosti. Ideje ne bi trebalo komentirati već ih zapisati na papir i kritički propitati svaki prijedlog. Pri tom propitivanju tema, razred možemo podijeliti u grupe. Ako neka grupa ne želi raditi na predloženoj temi, mora argumentirati svoje mišljenje. Svaki prijedlog zahtijeva objašnjenje.

U početnoj etapi učenici su u suradnji s nastavnikom usmjereni na otkrivanje svojih predznanja o temi koju će istraživati. Birajući različite teme, potrebno je procijeniti imaju li djeca prethodno znanje i iskustvo o temi, hoće li tema osigurati prilike za razvoj osobnih iskustava, mogu li učenici lako doći do potrebnih informacija, ima li tema vrijednost za našu djecu i je li povezana s njihovim životom i iskustvom.

Učitelj s učenicima raspravlja o odabranoj temi kako bi saznao njihova iskustva i spoznaje o njoj. Učenici predstavljaju svoja iskustva i znanja. Učitelj im pomaže u postavljanju pitanja na koja će njihovo istraživanje odgovoriti. U projektnu nastavu često se uključuju i roditelji, ako je riječ o djeci mlađe školske dobi. Učitelj potiče roditelje da razgovaraju sa svojom djecom o temi i podijele svoja iskustva s njima.

b) Formuliranje cilja je višestruko važno. Važno je razlikovanje obrazovnih od projektnih ciljeva. Što želimo postići? Na koji način ostvariti taj cilj i kako ćemo predstaviti rezultate? To su pitanja koja su usmjerena prema ciljevima i stalno ih tijekom rada moramo imati u vidu. Pozorno se trebaju skupiti odgovori na sva pitanja i propitati pojedina da bi se donijele konačne odluke. Odabir teme za projekt važan je dio pristupa projektu i jedna od najizazovnijih aktivnosti tijekom izvođenja projektne nastave.

c) Planiranje se najprije vrši okvirno, a zatim i detaljno. Učenici se dijele u grupe. U ovoj je etapi potrebno odrediti grupe s točnom podjelom radnih zadataka. Glavni je cilj zajednički proizvod. Svaka grupa treba razgovarati. Neophodno je ispuniti i plan

projekta. Sve što je važno treba zabilježiti i staviti u projektnu mapu. Neophodno je načiniti plan projekta kao stvarni, ali i promjenjivi temelj za daljnji projektni rad. Potrebno je odvojiti dovoljno vremena za ovu etapu.

2. Druga etapa uključuje rad na projektu. U toj etapi prikupljamo podatke koji se zatim obrađuju i na kraju predstavljamo rezultate projekta.

- a) **Prikupljanje podataka** o izabranoj temi mora biti posebno osmišljeno. Etapa počinje radom na terenu i prikupljanjem podataka o zadanoj temi. Učenici su usmjereni na samostalno obrađivanje, od literature do provođenja eksperimenata, kako bi došli do novih znanja. Izlaze na teren, razgovaraju sa stručnjacima i intervjuiraju ostale učenike, nastavnike, roditelje, prolaznike, opažaju i bilježe te tako dolaze do mnoštva korisnih podataka o nekoj pojavi.
- b) Učenici **prikupljene podatke** obrađuju, analiziraju i usustavljaju. Pri interpretaciji podataka moraju biti pažljivi.
- c) Različiti su oblici **predstavljanja rezultata projekta**. U etapi se izrađuje letak, plakat, brošura, radioemisija, film, videozapis web stranica ili nešto drugo, ovisno o tome kako su se članovi skupine u prethodnoj etapi dogovorili. U ovoj etapi projektne nastave javlja se i poučavanje. Učinke svakog projekta treba predstaviti barem u školi. Značajniji se projekti mogu predstaviti i izvan škole. Važno je naglasiti da smislenost sadržaja pridonosi njegovu zadržavanju, a demonstracija praktične primjene novostečenih znanja povećava vjerojatnost prijenosa tih znanja u budućem životu učenika.

3. Treća etapa uključuje refleksiju o projektu.

Potrebno je sagledati cjelokupan rad na projektu, od pripremanja, rada na projektu, do predstavljanja rezultata rada. Neophodno je razgovarati i o uočenim poteškoćama u ostvarivanju i primjenjivanju naučenoga u svakodnevnom životu. Na kraju je potrebno izvršiti grupnu procjenu, kao i samoprocjenu projektnog rada.

- a) Potrebno je provesti **grupnu procjenu**. Nakon prezentacije rezultata projekta slijedi kritička refleksija o cjelokupnom procesu provedbe projekta. U toj etapi valja razmisliti što je bilo dobro, a što loše i jesu li se mogle izbjeći neke pogreške. U tom dijelu nastave učitelj uočava i neke druge osobine učenika, kao što su marljivost, izdržljivost i organizacijske sposobnosti.
- b) **Samoprocjena projektnoga rada**

Pojedinačna je odgovornost naglašena. Često se ocjenjuje uspješnost svakog člana, kao i cijele grupe. Nastavnici mogu procijeniti pojedinačnu odgovornost tako da svi

članovi grupe procijene druge, osim samoga sebe. Poželjna je i samoprocjena svakoga člana grupe. U tom se dijelu pred učenicima i učiteljima otvaraju i nova pitanja koja mogu biti osnovom nekomu sljedećem projektu.

5. BAJKE IZ DAVNINE IVANE BRLIĆ- MAŽURANIĆ- PROJEKTN NASTAVA

Tema projekta: *Bajke iz davnine*

Razred: 4. razred osnovne škole

Što želimo postići obradom središnje teme (odgojno- obrazovni ciljevi):

1. obrazovni: elementi priče, prepoznavanje književne vrste, imenovanje likova, stjecanje znanja i primjena znanja u stvarnom životu
2. odgojni: razvijati ljubav prema priči, bajci i književnosti uopće, samostalnost u radu, suradnja s drugim učenicima, upornost, kreativnost, preuzimanje odgovornosti za svoje postupke, pravila ponašanja, razvijanje sposobnosti snalaženja u različitim situacijama, razvijanje pozitivnog odnosa prema radu i vrijednostima rad, razvijati kod učenika ljubav prema lijepoj književnosti, razvijanje osjećaja za timski rad i ugodno ozračje, razvijanje osjećaja za zajednički rad i uspjeh
3. funkcionalni: razvijati sposobnosti percipiranja te logičkog zaključivanja poruka bajke

Učenik treba postići usvajanje sljedećih vještina:

- a) kognitivnih vještina- procesi opažanja, opisivanja, analize, pronalaženje bitnog, povezivanja, grupiranja, zaključivanja
- b) jezično- komunikacijske vještine- čitanje, opisivanje, pričanje, izražavanje
- c) motoričkih vještina- koordinacija pokreta
- d) likovnih vještina- vizualizacija, kreativnost, crtanje, slikanje

Socijalni oblici rada: individualni, rad u skupinama

Predmeti u kojima se ostvaruje projekt: hrvatski jezik, likovna kultura

1) Pripremanje za rad na projektu

Učenicima će biti zadan zadatak da istraže i napišu sastav na temu Bajka. Trebaju istražiti što je bajka, kakav dojam ostavlja na djecu, koje poruke bajka poručuje i na koji način pomaže djeci u odrastanju i savladavanju životnih situacija.

Nakon toga će učenicima preko Power- Point prezentacije prikazati fotografije grada Ogulina, Ivane Brlić- Mažuranić uz bijeli kamin u kući obitelji Brlić 1929. godine, radni stol Ivane Brlić- Mažuranić u kući Brlićevih u Slavanskom Brodu i ulomak rukopisa *Šume Striborove*.

Učenici će nakon toga morati odgovoriti da li mogu naslutiti koja će biti tema projekta koji namjeravamo realizirati. Uz pomoć prezentiranih fotografija učenici će utvrditi da će tema projekta biti Priče iz davnine Ivane Brlić- Mažuranić.

Učenici će biti podijeljeni u 5 skupina i obrađivat će sljedeće teme projekta:

1. *Šuma Striborova*- radit će svi učenici
2. *Regoč*- radit će 1. skupina
3. *Lutonjica Toporko i devet župančića*- radit će 2. skupina
4. *Ribar Palunko i njegova žena; Sunce djever i Neva Nevičica*- radit će 3. skupina
5. *Kako je Potjeh tražio istinu*- radit će 4. skupina
6. *Bratac Jaglenac i sestrice Rutvica; Jagor*- radit će 5. skupina

Na roditeljskom sastanku roditelji će biti obaviješteni da je projektom koji ćemo raditi s učenicima predviđena i terenska nastava, tj. posjet rodnom gradu Ivane Brlić- Mažuranić Ogulinu.

2) Rad na projektu

1. zadatak: Posjet rodnom gradu Ivane Brlić- Mažuranić Ogulinu

Na karti Hrvatske učenici moraju pronaći grad Ogulin.

Učenike će pitati znaju li kojim se prijevoznim sredstvom može doći do Ogulina iz njihovog mjesta Laslova i da odluče kojim prijevoznim sredstvom bi htjeli ići u Ogulin.

Zbog cijene prijevoza, a i udobnosti putovanja učenici će se odlučiti za prijevoz vlakom. Svaki učenik će dobiti zadatak da na putu od Laslova do Ogulina ispiše imena svih gradova kroz koje prolazi vlak.

U Ogulinu ćemo obaviti razgledavanje zavičajnog muzeja koji je smješten u tvrđavi obitelji Frankopan. Dio tog muzeja posvećen je slavnoj spisateljici Ivani Brlić- Mažuranić.

Učenici će se prilikom posjeta muzeju upoznati s nekim običajima s kraja 19. stoljeća jer je suradnica muzeja odjevena u odjeću iz tog perioda.

Suradnica će u 1. osobi jednine predstaviti djetinjstvo, mladost i stvaralačke aktivnosti Ivane Brlić- Mažuranić. U muzeju su smještene fotografije djevojčice Ivane, Ivane u zreloj dobi, fotografija bana Ivana Mažuranića (djeda Ivane Brlić- Mažuranić) kao i brojne zanimljivosti (Ivanina svjedodžba 5. razreda Osnovne škole).

U parku u gradskom središtu djeca će razgledati bistu Ivane Brlić- Mažuranić.

2. zadatak: Rad u školskoj knjižnici

Knjžničarka će djeci pročitati bajku *Šuma Striborova*. Upoznat će djecu s pojmom naslovnica za bajku. Ponovit će pojam naslovnice u 4. razredu.

Koristeći se korelacijom likovne kulture i hrvatskog jezika učenici će izraditi naslovnicu za bajku *Šuma Striborova* (nakon što su razgledali naslovnice različitih slikovnica i uočili sličnosti i razlike među njima).

Naslovnice će raditi flomasterima crtanjem (nema bojanja).

Likovni radovi će biti izloženi na panou u školskom holu kako bi ih mogli vidjeti svi učenici i roditelji.

3. zadatak: Rad u skupinama

a) 1. skupina: *Regoč*

1. skupina će nekoliko prizora iz bajke *Regoč* izraditi u tehnici plastelina.

Svaka skupina dobit će pisane upute za rad. Uz likovni rad svaka skupina napisat će i nekoliko rečenica o prizoru koji su izradili plastelinom.

b) 2. skupina: *Lutonjica Toporko i devet župančića*

Djeca će dobiti zadatak da izrade strip.

Prije nego što djeca počnu raditi strip upoznat će ih s nastankom stripa, vrstama stripa i djeci najprivlačnijim stripovima u dječjim časopisima (strip *Durica* u časopisu *Smilje i bosilje*, strip *Ispričaj priču* u časopisu *Radost*).

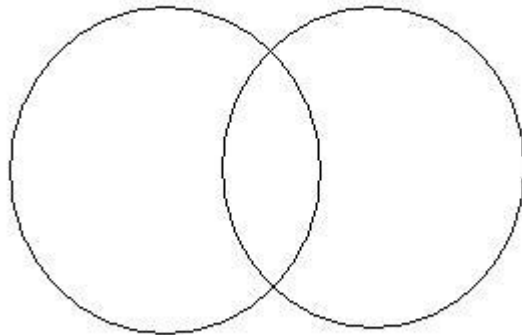
Učenici će dobiti detaljne pisane upute za rad- izradu stripa ne temelju pročitane bajke (svaki učenik u devet sličica treba prikazati bajku *Lutonjica Toporko i devet župančića* u obliku

stripa). Od nastalih stripova i teoretskih sadržaja o stripu koje će učenici naučiti izradit će se plakat.

c) 3. skupina: *Ribar Palunko i njegova žena; Sunce djever i Neva Nevičica*

Prije čitanja bajki djeci ću objasniti što je Vennov dijagram i kako se izrađuje.

Svaka skupina će sažeto prepričati sadržaj svoje bajke. Djeca samostalno čitaju bajke i u Vennov dijagram unose sličnosti i razlike između dvije pročitane bajke (pozitivni i negativni likovi, poruke- jesu li slične ili različite, mjesto radnje, vrijeme radnje, nestvarni likovi, vile, vještice). Nakon Vennovog dijagrama djeca će ilustrirati lik koji im se najviše svidio.

d) 4. skupina: *Kako je Potjeh tražio istinu*

Djeca će igrati igru istine (svako dijete u skupini izgovori dvije rečenice o sebi. Ostali prema izrazu njegovog lica prema tonu glasa moraju otkriti jesu li rečenice istinite ili ne).

Nakon što su bajku O *Potjehu* pročitali kod kuće učenici će dobiti zadatak da pisano izmijene završetak bajke u nekoliko rečenica. Dobit će detaljne pisane upute za rad. Svaki učenik iz skupine čita svoj pisani rad.

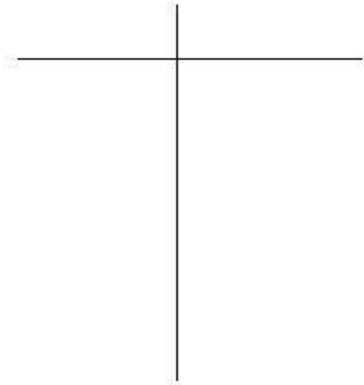
e) 5. skupina: *Bratac Jaglenac i sestrice Rutvica; Jagor*

Prije početka rada učenicima ću razjasniti način rada u T- tablici.

Pripremit ću im te tablice i nekoliko ključnih rečenica koje će učenici uvrstiti u te tablice nakon usmene rasprave jesu li to pozitivni ili negativni postupci likova iz pročitanih bajki.

Svoje rečenice morat će usmeno obrazložiti.

Nakon T- tablice ilustrirat će jedan od likova iz pročitanih bajki.

f) Što bi bilo kad bi...

Cilj ove igre je razvijanje grupne dinamike, aktiviranje pasivnih članova, poticanje mašte. Članovi grupe sjede na okupu. Učitelj im daje zadatak: svatko mora zamisliti što više posljedica neke neobične situacije i sam smisliti neku sličnu situaciju. Moguće je odbacivanje prirodnih zakona, logike, preokretanje normalnih situacija u nenormalne i nemoguće.

Primjeri: Kada bi svi kratkovidni izgubili naočale...Kad bi ljudi, umjesto da govore, počeli zviždati, štucati, pjevati...Kad bi imao/la tri ruke...Kad bi svi umjesto cipela nosili koturaljke...

Nakon igre učitelj ispituje učenike koja im je situacija bila najneobičnija, najsmješnija? Za koje je situacije bilo najteže smisliti posljedice? Zašto? Čega ste se naknadno sjetili? Što bi bilo dobro, a što loše kad bi se dogodile takve situacije?

g) Izmišljanje kraja priče

Cilj ove igre je poticanje mašte, aktiviranje pasivnih članova. Članovi grupe sjede na okupu. Učitelj ili neki član grupe započne pričati bajku Šuma Striborova. Bajku treba prekinuti u trenutku kada se pojavi problem. Svi članovi grupe sudjeluju u rješavanju problema i

izmišljanju kraja priče. Nema točnog završetka! Učitelj pazi da svi članovi grupe budu uključeni u igru.

4. zadatak: Posjet dječjem kazalištu

Projekt će se nastaviti odlaskom u dječje kazalište Branka Mihaljevića u Osijeku gdje će djeca pogledati predstavu *Šuma Striborova*.

Učenici će morati uočiti vrstu predstave (je li to lutkarska predstava ili glumci predstavljaju likove iz bajke): morat će uočiti scenografiju, kostime, glazbu i ostale zvukove i osvjetljenje tijekom predstave.

Nakon predstave u školi će uslijediti usmena analiza viđenog. Učenici sažeto pisano trebaju prepričati dio koji im se najviše svidio.

Cilj odlaska u kazalište je da učenici uoče na koji način se bajka može preoblikovati u kazališnu predstavu.

3) Refleksija

Na roditeljskom sastanku će se prezentirati rezultati rada na ovom projektu (pisani radovi, plakati). Za učenike ću napraviti listiće za samoprocjenu s nekoliko pitanja.

ZA UČENIKE

1. pitanje

Kako si se osjećao/la za vrijeme rada na ovom projektu? Zaokruži riječ koja odgovara tvom raspoloženju

Izvršno   loše   ravnodušno

2. pitanje

Koji dio projekta ti se najviše svidio?

Ogulin   školska knjižnica   rad u skupinama   kazalište

3. pitanje

Jesi li zadovoljan/ na svojim radom i rezultatima ovog projekta?

Da   ne   mogao/la sam se potruditi više

4. pitanje

Smatraš li projektnu nastavu korisnom i zabavnom?

Da   ne

ZA RODITELJE

Nakon što će im se prezentirati rezultati rada na projektu roditelji će popuniti anketni listić.

1. pitanje

Smatrate li projektnu nastavu korisnom za vaše dijete?

Da   ne   ne znam

2. pitanje

Koji dio projektne nastave smatrate najuspješnijim?

---

3. pitanje

Želite li da i ubuduće vaša djeca sudjeluju u projektima?

Da   ne

ANKETA

Anketa s temom bajke provedena je među učenicima 4. razreda osnovne škole. Anketom je obuhvaćeno 31 učenik.

Anketom se želi ustanoviti koliko djeca vole čitati bajke i da li im je Ivana Brlić- Mažuranić najdraži bajkopolisac te koliko su njezine bajke omiljene među djecom.

1. Navedi naslov bajke iz knjige *Priče iz davnine* koja ti se najviše sviđela
2. Navedi ime lika iz bajke koji ti se najviše sviđio
3. Navedi naslov druge bajke koju si čitao
4. Navedi druge bajkopisce
5. Zašto volite bajke?

1. Navedi naslov bajke iz knjige *Priče iz davnine* koja ti se najviše svidjela!

Na prvo su pitanje ispitanici odgovorili sljedeće:

<i>Šuma Striborova</i>	8
<i>Regoč</i>	6
<i>Ribar Palunko i njegova žena</i>	4
<i>Lutonjica Toporko i devet župančića</i>	4
<i>Kako je Potjeh tražio istinu</i>	3
<i>Jagor</i>	2
<i>Sunce djever i Neva Nevičica</i>	1
<i>Bratac Jaglenac i sestra Rutvica</i>	1

Ispitanicima se najviše svidjela bajka *Šuma Striborova*. Odmah nakon nje slijede *Regoč*, *Ribar Palunko i njegova žena*, *Lutonjica Toporko i devet župančića*, *Kako je Potjeh tražio istinu*, *Jagor*. Bajke *Sunce djever i Neva Nevičica* i *Bratac Jaglenac i sestra Rutvica* dobili su najmanje bodova.

Navedi ime lika iz bajke koji ti se najviše svidio!

Na drugo su pitanje ispitanici odgovorili sljedeće:

Stribor	8
Regoč	5
Ribar Palunko	4
Jagor	4
Lutonjica Toporko	3
Neva Nevičica	3
Potjeh	2
Bratac Jaglenac i sestra Rutvica	2

Najomiljeniji lik iz bajke *Priče iz davnine* je Stribor. Zatim slijede Regoč, ribar Plaunko, Jagor, Lutonjica Toporko, Neva Nevičica, Potjeh, bratac Jaglenac i sestra Rutvica. Usporedimo li ove odgovore s odgovorima na prvo pitanje, vidljivo je da je najomiljenija bajka *Šuma Striborova* te da je najomiljeniji lik Stribor, lik iz najomiljenije bajke.

3. Navedi naslov druge bajke koju si čitao!

Evo rezultata:

Ivica i Marica	8
Crvenkapica	5
Snjeguljica	4
Pepeljuga	4
Šuma Striborova	3
Djevojčica sa šibicama	2
Vuk i sedam kozlića	2
Pinokio	1
Alica u Zemlji čudesa	1
Ružno pače	1

Ispitanicima su najomiljenije bajke Braće Grimm. Bajka Ivane Brlić- Mažuranić *Šuma Striborova* nalazi se na petom mjestu.

4. Navedi druge bajkopiše!

Ovim se pitanjem željelo ustanoviti poznavanje i popularnost bajkopišaca. Ispitanici su prema svome izboru trebali navesti imena drugih bajkopišaca.

Rezultati ankete su:

Andersen	10
Braća Grimm	8
Zvonimir Balog	5
Karel Čapek	5
Charles Perrault	3

Najomiljeniji bajkopišac je Andersen, a odmah nakon njega slijede Braća Grimm i Zvonimir Balog. Na zadnjem mjestu nalazi se Charles Perrault.

5. Zašto volite bajke?

Ovim se pitanjem željelo saznati koje motive bajke ispitanici uočavaju. Svoje razloge ispitanici obrazlažu ovako:

pobjeda dobra nad zlom	15
maštovitost	8
nestvarni likovi	5
pretvaranje	3

Na prvo mjesto ispitanici stavljaju moralnu stranu bajke, zatim razvijanje mašte, nestvarne likove i pretvaranje iz jednog oblika u drugi.

6. ZAKLJUČAK

U diplomskom radu: *Projektna nastava: Bajke iz davnine, Ivane Brlić- Mažuranić* predstavljena je teorijska i metodička interpretacija navedenih bajki na lektirnoj razini.

Projekt je predviđen da se provede u OŠ Laslovo, s učenicima 4. razreda, školske godine 2011./2012. U projektu će sudjelovati 31 učenik.

Učenici će kroz ovaj projekt upoznati život i književni rad spisateljice Ivane Brlić- Mažuranić. Također će upoznati kulturno- povijesnu baštinu i prirodne ljepote Ogulina s naglaskom na bogatoj tradiciji usmene predaje i mitologije iz Ivaninih priča, radioničkim putem pobliže upoznati književno djelo (*Priče iz davnine*), stjecati naviku lijepog i pristojnog ponašanja prilikom boravka u javnim i kulturnim ustanovama te u sredstvima javnog prijevoza.

Ovaj projekt omogućava učenicima da na kreativan i inspirativan način stječu nova znanja kao i osposobljavanje za primjenu istih u daljnjem životu i radu; potiče učenike na istraživački i suradnički pristup radu i učenju u cilju zadovoljavanja potrebe za cjeloživotnim učenjem.

Tijekom ovog projekta učenici bi se trebali osjećati zadovoljno s tim da bi najzanimljiviji dio projekta trebalo biti kreativno izražavanje, tj. one aktivnosti u kojima su oni sami morali osmisliti rješenja.

7. POPIS LITERATURE

- Bunčić, K., Ivković, Đ., Janković, J., Penava, A., *Igrom do sebe, 102 igre za rad u grupi*, Alinea, Zagreb, 1994.
- *Izabrana djela. Ivana Brlić- Mažuranić*, brodska riječ, Biblioteka brodski pisci, knjige 11-15, knjiga 12.
- Munjiza, Emerik, Peko, Anđelka, Sablić, Marija, *Projektno učenje*, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku Filozofski fakultet, Učiteljski fakultet u Osijeku, Osijek, 2007.
- Pintarić, A., *Roman Striborovim stazama u nastavi hrvatskog jezika*, Život i škola br. 8, Osijek, 2002, str. 75.- 96.
- Pintarić, A. , *U svjetlu interpretacije: roman Striborovim stazama*, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Pedagoški fakultet, Matica hrvatska, Osijek, 2003.
- Skok, Joža, Crnković, Milan, *Čudnovate zgode šegrta Hlapića i Priče iz davnine Ivane Brlić- Mažuranić*, Školska knjiga, Zagreb, 1995.
- Vranjković, Ljiljana, *Lektira u razrednoj nastavi*, Život i škola, br. 25, Osijek, 2011., str. 193.- 206.
- Zima, Dubravka, *Ivana Brlić- Mažuranić*, Biblioteka Enciklopedija hrvatske književnosti Zavoda za znanost o književnosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2001.
- Život i djelo(vanje) Ivane Brlić- Mažuranić : zbornik radova s međunarodnog znanstvenog skupa Zlatni danci 6, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Osijek, 2005.